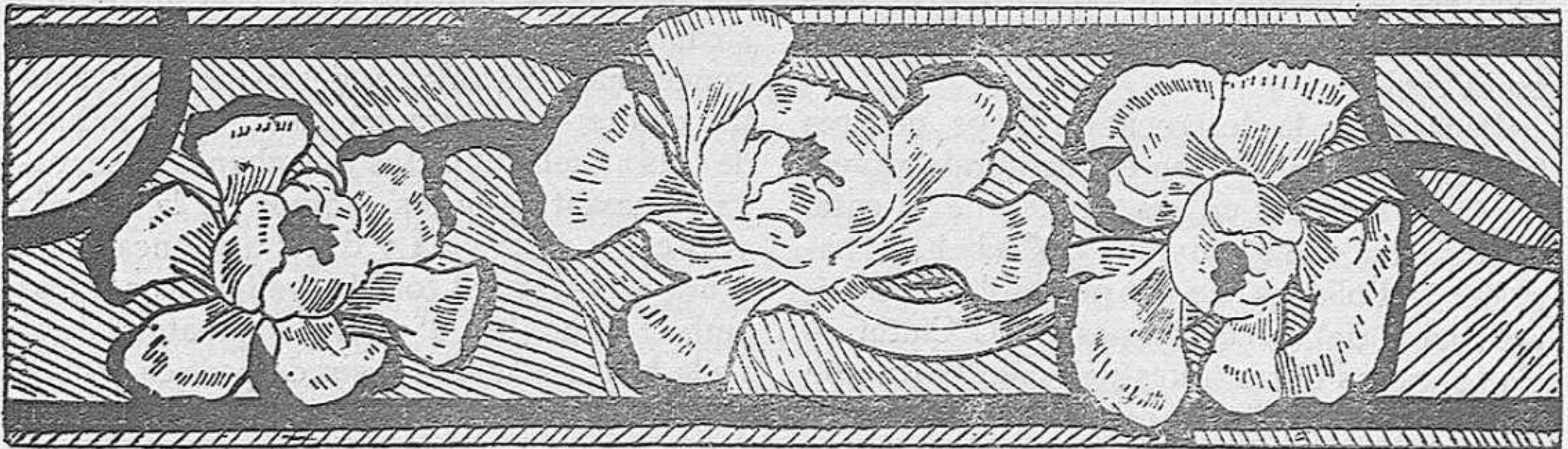

L
A
R
O
Q
U
E
T
A

Preu: 0'30 Ptas.

Visions boiroses de la Vall Secorrada

(Acabament)

Al costat del molí el restrellador, els aljups y els safereitxos rossos d'aigo, com el agradosos brolladors y el lloch de la bella miranda, ample terreplé estés en el començament del rost, entre el bosch y el tarongerar, y unit a la casa desde l'elegant galería per un llarch pont y una suau y ampla escalonada.

Sugestionat amb la visió del palau un'horabaixa, quiet y bascó d'estiu, mentres el vell tamboriner amb el melangiós fluviol me repetía una coneguda tonada popular, jo anava recordant el passat legendari d'els nobles senyors de Tornamira, de que tantes vegades havia sentit parlar durant ma infantesa. Entreveia, entre les boires del passat llunyá, a Pere Unís, el més antich de que 's té memoria, vengut a Mallorca poch després de la conquesta, an el que son pròxim parent Pons H. d'Ampuries, creuat capdill y gran porcioner, va donar, juntament amb la seua filla Constança per esposa, el lloch de Tornamira, possessions, molins y rafals del terme d'Alaró, palau, cases y hort en la Ciutat.

Imaginava els amors del comte Arnau amb una pobre donzella del poble:—El seductor, de retorn d'un llarch viatge, durant el qu' havia acompanyat el rei en la presa de Málaga an els moros, se casá amb la púbilla del més rich mercader de la Ciutat, mentres la deshonorada y oblidada jova moría monja, monja arrepenida, de la més estreta regla.

Pensava en la destroça qu'anys després feren en els fruitals, en els sembrats y verdures de l'hort y en els mobles de la casa, en ausencia d'els senyors, els rebel·lats pagesos de Pollensa, de pas pel poble d'Alaró, retornant del tercer siti posat a la Ciutat.— En les grans obres fetes pel comte Ramón Unís Mercantdell, el qui, havent passada

bona part de la seva joventut a Italia, a la tornada convertí el pobre y sever casal gothic en sumptuós palau barroch, amb galeries balconades y finestrals plens de flors y ramatges, servintse d'escultors y menestrals estrangers cridats aposta. Alça y adorná el llarch pont y la gran escalonada que condueix al espaciós terra plé amb pilastres y balustres, gerros y estátues de marbre. Posá an el centre de la bella miranda un tranquil llach al que anavan a parar les aigos d'els brolladors del voltant, banyant-s' hi dedins un estól de ninfes lascives y vincladisses, qui tenien en mig d'elles la nacrada copinya de la déesa de l'amor, sostinguda per amoretts, entre els jonchs, canyes y lliris, quant, les clares nits d'estiu, el galant comte, s' hi recolzava, als péus de la bella comtesa, la gentil, graciosa y noble primcesa napolitana, en obsequi de la que havia fet aquelles costoses reformes y aquells hermosos jardins a la moda del començament del sigle XVII en que vivien.

Recordava els esplendits saraus que sovint s' hi feyen en el palau; y els artistichs balls que s' hi davan, amb els nobles convidats venguts de la Ciutat per assistirhi, dins aquelles espacioses sales ricament adornades amb cortinatges, tapissos, catifes, flors, aranyes y lluminaries.—Els balls populars que fins a la fuita d'els comtes se repetiren ca-d' any la nit de Sant Joan, en la clasta del palau, an els que prenia part tot el jovent del poble, discorreguent lliurament p' els miradors, jardins y galeries profusament iluminats a la veneciana.—Sa ruina y desaparició de l'últim comte;—la venta del palau;—l'abandono de tots aquells objectes que abans conservava l'esment carinyós, l'amor de la mirada y el calor de la vida y d'els que encara no s' era esborrat del tot el segell de sa noblesa amb el semi oblit d'els bells passatges de la vella historia amb matisos de poética llegenda.—Y además sabia que, feia poch, havien

vengut a habitar aquell noble casal l'enginyer y la seua esposa, representants els més distingits de la nova aristocràcia intel·lectual, prosaica y vulgar, en mig de ses pretensions de refinament y cultura.

Mentres durava el meu somni la blanca claretat de la lluna creixent havia substituït a la feble y esvahida llum del dia. Les tranquiles aigües del llach de la miranda pareixien de metall brunyit, les cascades d'els brolladors raigs d'argent viu, l'inmòvil superfície d'els estanys, amples llunes de mirall, y el revols de la cequia del molí, les revinglades d'una llarga serpentina amb lluhentors de plata; esgrogahida y dolça claror banyava el mirador, el pont y les escales, les barandes, els gerros y les estàtues; una taca de fosca de l'ombra del casal cubria la clasta allargantse pel tarongerar, a la que seguia una faixa de blancor sobre els rostolls y hortalisses, y an aquesta un cercol fosch de les cases y carrers del poble; llavors venia la blancura de l'ampla vall, tancada per un altre cercol de fosca d'els costers y serres d'els voltants, y més enllà claror indefinida fins a mesclarse y diluirse dins la blavor del cel.

En aquell instant, sortint de la galeria, aparegué sobre el pont la dolça figura d'Assumció—Pujá l'escalonada amb pas suau, apagat y lent, y, aturantse en el darrer escaló, dirigí sa tranquila mirada a l'astre de la nit. Aquella dona d'aspecte virginal, blanca com la lluna y com la mateixa terra, vestia lleugeres robes de llarchs plechs y amples mànegues, portava els braços y el coll nus, els fins y rossos cabells sencillament pentinats a la grega, lligats per dos cercols d'or y entre les mans caigudes, duia un ample ventall de fulla de cocoter. Els raigs argentins de la lluna iluminaven el seu rostre, seré, correcte, inalterable com el de les estàtues—Seguí poch després tranquil·lament son camí pel mirador fins arribar al lloc que atravessá per un estret pont amagat entre jonqueres, anant-se a seure dins la copinya de Venus, com feia altre temps la comtesa napolitana, quedant enrevoltada de lliris y assucenes a flor d'aigo y de l'estól d'esgrogahides ninfes, totes girades cap a ella, com si volguessen resguardar la cara de la fresca pluja d'els brolladors.

El fluviol feia estona que callava, el tamboriner dormia; serena y dolça quietut regnava en tot lo que alcançava ma mirada; la trasfigurada Natura oferia el més acabat passatge d'els bells quadros helènics. A l'apagada y suau remor de l'aigo en les cequies y brolladors acompanyava el cant esquerdat,

vibrant y armonich, seguit, acabat y représ, multiplicat, interromput, indefinit de milions y milions de grins y granots escampats per tota la vall, mentres dins el cel blau les innumbrables estrelles de diversa magnitud y a diferent distancia brillaven tremoloses, s'apagavan y tornavan a lluhir amb perpelleig seguit y maretjador, formant un august concert de sublim grandesa.

La lluna continuava el seu invisible camí... y no sé fins quant va durar l'éxtasis somniós d'aquella visió.

III

Eram el dissapte de Nadal, la boira de l'hivern s'estenia sobre la vall Secorrada; les altes montanyes del nord estaven llises de neu y la cresta de la serra blanquejava per entre les negrures d'els arbres; en els costers, el gris del humit roquissar era més fosch que abans; els tons y colors d'els camps y de les plantes més pujats y calents; els aucells arrupits cercavan els arracers; la blanquinosa fumarola de les tafones de les escampades possessions se'n pujava lentament sens arribar a esvahirse; els núvols més baixos eran feixuchs amb gris de cendre, part-demunt aquests en corrien d'altres més lleugers y platejats, per entre els que es veien clespes de cel blau. En tot lo dia els raigs del sol no varen arribar a trencar la nuvolada, a la venguda de la nit se va fer més estesa y espessa, y el cel se posá més carregat, amenaçant amb noves nevades.

Els carrers d'Alaró, foschs y fangosos, estavan casi deserts; dins les cases s'hi sentia soroll de gent, y per les retxilleres de les portes malcloses surtien raigs de llum. Ses campanes del vell campanar tocavan a matines; y dins l'església, aont encara era poca la concurrència, el Minyonet Jesus estava sobre l'altar en braços de la seva mare, endomassat el presbiteri y les emblanquinades parets del temple, encesos els canalobres, salmons y llantoner bellugantse les blanques neules sospeses de les llànties y d'els invisibles fils estirats d'una a l'altre part de l'ampla nau, lluhint a un recó l'improvisada coveta de Betlém.

Els preveres dalt el cor cantavan els salms, y entre els salms, cada cantor, un després de l'altre, entonava la llarga llissó amb tó y veu desigual, cansada y lenta.

Poch després de començades les matines entraren els senyors d'Engronyat y varen anar a col·locarse dins la capella de Sant Jo-

seph, al costat del presbiteri. Ella estava visiblement canviada; així com una pluja a temps reviva la planta mustia, l'amor havia trasformat en dona animada y espléndida la indiferent y encullida passivitat del seu temperament. S' enlevava en la mirada d'aquells ulls brillants y blavosos la fonda y fins llavors no sentida alegria d'un desig entrevist y somniat, pròxim a complirse. En aquella nit en que l'Església commemorava el naixement de Jesus, d'aquell Deu infant an el que sempre havia tengut particular devoció, mescla de respecte a lo sobrenatural y d'amor de mare, escitada, visionari y níviosa, traslluhia místiques semblances y relacions misterioses entre el seu propi estat y la festa que s'estava celebrant. Tal volta per aixó mateix manifestá amb més vivesa de lo acostumat el desig d'assistir a la missa del gall. L'enginyer, explicantse físicament aquell capritxo per lo qu' havia llegit an els llibres de fisiología, condescendi tot-d'una disposant-se galantment a acompanyarla y a aguantar amb dignitat el suplici que li esperava.

Dret davant l'altar de la capella, manyclantse la barba amb aire distret y aborrit, mirava els daurats nitxos, les pilastres, columnes y capitells, cuberts d'angels, flors y fulles entremesclades, y els sants d'hermosa talla d'els rics y sumptuosos altars d'els sigles XVI y XVII que tenia fronters, confirmantli aquella trista veritat sovint repetida p'els savis estrangers, de que en els Estats catòlics solament havien avançat, abans de la revolució francesa, les arts y els coneixements fomentats y protegits per Roma, interessada en mantenir aquella fanática ignorancia qui conservava el seu poder y domini sobre els pobles; contemplava amb disgust les brillants y costoses robes d'els escolans y preveres, comparantles amb les modestes y pobres d'els assistents; mirava amb menys preu les ridícules cerimónies amb que 'ls entretenien y amb major despreci escoltava totes aquelles paraules sensa sentit, sovint repetides, y aquell cant falt de matisos y melodia. La repugnancia se va fer més viva y casi visible, quant, acabades les matines, ja de gom a gom l'ampla nau del temple amb la gent qu' havia entrat a derrera hora, y trobantse mig maretjat per la forta, agre y suhardosa olor de l'apinyada concurrencia y l'aroma de les flors y d'els encens, sen pujá a la trona un nin del poble, vestit amb llarga túnica blanca, escafit mantó color de grana, un gorro a modo de turbant sobre el cap y una espasa rovellada en

la ma dreta, y desde aquell sitial, sobre pujant a les petjades y fregadís d'els peus, tossides y xerradissa, va entonar les fatídiques coples de la Sibila, amb desagradable y molesta giscadissa.

Llavors l'enginyer recordí les melodies de l'art italiá que tant coneixia, les notes afinades, netes, precises, segures y la veu vincladissa, suau y pastosa d'els cantants qu' havia aplaudit an els principals teatres d'Europa; els primers que va sentir en el començament de la carrera a Madrid, desde un costat del paradís del Real, sens veure l'escenari, com feien els qui passavan per intel·ligents; les óperes que 's deien de temporada y les animades discussions amb motiu del estreno de la primera que va cantarse d'en Wagner: el *Rienci*. L'entusiasme d'En Lluís Rovira, un jove pintor de Vich, qui, enamorat de les més estranyes y caprichoses novedats de la música popular, del cant pla y de l'enderrerida polifonia olvidada de la mateixa Església, defensava amb gran ardiment que l'original y genial música Wagneriana havia de produhir sincera admiració a les generacions futures. Mai més l'havia vist an aquell vessanich vigatá, sols sabia qu' era anat pensionat a Roma, despres uns quans anys a Paris y que llavors vivia a Barcelona sonant molt el seu nom en les exposicions y consistoris, en llibres, revistes y periodichs. Segons deien, seguia essent en música sectari Wagneriá, en pintura s'era fet impressionista y simbólich, en literatura decadentista y se 'l tenia pel porta veu del regionalisme catalanista, d'aqueixa altre locura qui tapa un fons de repugnant egoisme, l'imposició de l'industria catalana a tots els espanyols y l'acaparament d'els mercats colonials, y tal volta arribi a constituhir un crim atacant la sagrada unitat de la patria. Com aquell xiflat escrivia sempre en dialecte catalá, defensant ideals atrassats, del tot contraris a la seva manera de pensar, no havia llegit res mai, per més qu' havia sentit dir que no ho feia gens malament. ¡Quina llástima que un jove de tant de cap perdés el temps amb aquelles cabories! Ell seguia essent amator fidel de la música italiana, del bell cant, de les óperes amb motius clars, senzills y fácils de retenir, de la melodia com a finalitat de l'art, recreant les orelles y res més; devot admirador de la llengo castellana y del teatre espanyol, y partidari intranzigent de la Espanya intangible, invencible y gloriosa, donant emperó una direcció mé positiva y práctica a l'ensenyança, com e les nacions poderoses y adelantades y lli

rantla abans de tot d'els vells fanatismes qui la mantenen atrassada y pobre.

Les impressions de la seva esposa dura t aquella nit foren ben diferents. Tan aviat asseguda com agenollada, apoiantse en el reclinatori, la vista ficsa a l'altar major, seguia amb interés, reculliment, curiosi at y devoció els actes y cerimònies que s'anavan desenrotlant a la seva presència, traslluhint cert sentit religiós y místich que mai havia comprés. Les terribles prediccions de la sibila l'ompliren d'infantivol temor, y en el moment de naixer el Deu nin, quant durant la missa l'orga canta com un aucell, l'emoció va esser tant viva, l'enterniment tant fondo, que 'ls seus ulls blaus y serens s'enteboliren omplintse de dolçes llágrimes d'amor pèr l'Infant de Betlém y pèl seu infant anyorat.

Tot-d'una que va haver acabat l'ofici, sortint de l'esglesia, vaig anar a colocarme dins la reconada de l'Almoina en el carrer del Roser Vell, baix d'un terradet agradósment envellit, per véurerla d'prop al passar. Sa migrada y grisa claror del cel enfosquia les ombres del carrer, queien lleugeres y aixutes flobis de neu y passavan bultos que casi no podia discernir entre les tenebres; llavors vengueren uns quants estols d'homos, dones y nins amb faves de carrig sech encases, y poch despres aparegué ella, cansada, descolorida, físicament abatuda y ullerosa, però amb una viva y brillantor en la mirada qui revelava l'íntima alegria de qu'estava possehida. Anava, embolicada amb un llarch abrich de panyo gris forrat de pells de castor, del bras del seu marit, ben embossat amb una capa madrilenya amb gires de vellut, y precedits d'un vell criat qui los feia llum amb un antich fanal que solien emplear els comtes quant anavan de nit pel poble.

Aviat varen allunyarse y se perderen de vista en els revols del carrer estret y fosch. Ja no passava ningú; sols s'hi sentia la remor fonda d'els estols de gent qui amb pau y alegria s'en anavan a cercar refugi a les cases d'els estrets del poble, el só vibrant d'una guitarra, y els primers cants d'els galls, contestantse uns als altres, desde les escampades possessions de la vall. Els camps y les montanyes, els carrers y les teulades, estavan cuberts de neu, y seguia nevant amb suavitat, quietut y calma.

IV

No havian passat dos mesos encara desde aquella nit de les matines de Nadal de qu'he

parlat, abans, qua t una tarde clara, soleiosa y teba de Febrer, vaig distingir a la senyora de Tornamira dins un camp d'ametlers en flor. Anava per un tirany, vorera d'una cequia, per la que corrien, entre l'herbey y les verdes motes de liris selvatges, les remoroses aigos d'una font llunyana; caminava poch a poch a compás del sorollós sanglotar de les clares aigos, sobre la verdor dels blats y favars, per demunt aquella rica catifa brufada de senzills y o'orosos lliris grochs, de perfumades violetes boscanes com los deia la senyora Silís, la histérica beata, qui en cu lia grosses fadades cada primavera pera ferne pitxers a la mare de Deu del Roser.

En aquella tarde d'anticipada primavera se respirava la forta y enervant olor del camp humit secantse a la calor del sol, l'aroma ubriagador, amb perfums de pubertat, de les herbes, blats y llegums de l'entorn; y les suaus y marejadores essencies d'els lliris y de les flors d'els ametlers y favars, pròximes a marcirse pera fruitar.

La senyora de Tornamira venia en direcció contraria a la meua y pre-t varem creuarnos. Estava més grossa, més fofa; més plena, t nia les formes més arredonides, el caminar més pesat amb un poch de balanceig y amb cert cansament, les gaites enrogides y més visible, sobre la blancor del cúts fi y rosat, el cercol fosch d'els ulls ullerosos, conservant la mirada tant clara, transparent y serena que s'hi veia fins el fons, com dins les clares aigos que els seus peus corrien joganeres. Mogué les papelles y rquetjá lleugerament el cap un poch desp n tinat contentant al meu saludo, u mentres prenia el braç de la seua paranta, apoiant la mà lliure en el puny del larch mánech del elegant parasol que portava y continuá amb indolència el seu passeig sens casi adonarse de la meua presència.

—¡Oh, tan jova!—vaig dir en veu baixa, parlantme a mi mateix.

—¡Si, tan jova!—va contestarme l'éco— ¡Trista presunció; dolorós pressentiment!

Y els meus ulls enterbolits miravan els ametlers tots blancs, acabats de florir. Ses atapid's remollades prenién el color caient, suaument enrogit de la maduresa, y les fulles de les més primerenques flors volavan espargides, semblant a un espés ruixat de blanquinoses papallones. Era que queien mosties arribada la seua sahó per haverles estrates ofegades y mortes y a la fi rompu des el petit ametló format dintre el cálzer, entre les blanques ales de la puríssima flor

qui de bon grat pagava amb la seva vida, aquella qu' amorosament havia dat.

V

El cap-vespre del primer diumenge del següent mes de Març, les campanes del campanar de l'església parroquial d'Alaró tocavan de mort, tocavan per Donya Asunció, la senyora del enginyer, qui estava estesa entre llums y flors dins l'improvisada capella de Tornamira, dins un vas de fustes motes, cuberta amb la folgada vesta de la Mare de Deu d'Agost.

P'els carrers del poble estols de gent anava y venia del palau de veure y de pregar per la difunta.

A la matinada d'aquell mateix dia s'eran apagats lentament els batechs irregulars y febles d'el seu cor delicat, y, sens malalties sens dolor ni angunia, s'era extinguida suauement la vida, ac ucant els ulls com si quedás dormida.

¡La trista presunció s'era cumpida!

Prou ho sabia que'l novel fruit mareix sempre la blanca y opalina flor, que les llavors y els grans esclutan al naixer la planta, que la crissáida se torna pols al dar vida á la papellona, y per lo mateix, que aquella existencia ignota y misteriosa, delicada y bella com la flor, tancada com el pinyol, dolça com l'ametlla, serena com l'arbre, acabaria com l'oruga, convertintse en brillant papellona. ¡Semblava tan natural!

La mateixa impressió devia fer an e's altres perque observava que en totes les mirades hi havia una resignació indiferent y tranquila com de desgracia inevitable y prevista.

La conducció de la morta al cementeri tengué l'apariencia de les procesons que se fan á la Mare de Deu d'Agost p'els carres del poble, de les que no queda rastre d'anyoransa de persona perduda y extingida per sempre.

L'enginyer l'endemá va abandonar el palau y el poble, duguent sen l'infantó; sens deixar afectes ni llágrimes, ni altre recort que la morta enterrada á l'ombra d'els pins y ciprers del cementeri; aixi com al arribar la tardor l'oreneta, seguida dela niuada, s'en va lleugera á llunyanes terres á cercar calor y aliment, deixant á voltes la pobre famella morta sobre el fanch sech del niu, amb les ales exteses com si anás a pendre la volada y els ulls cluchs pera sempre.

VI

La junta directora de la societat minera va encomanar an el capataç, homo practich y astut, la direcció d'els treballs de les mines, suprimint la costosa plaça d'enginyer.

De de lavors, les sales y cambres del palau de Tornamira, nú s d'els mobles y cortinatges qui durant tant de temps les adornaven, amb les parcs tacades, el pis ennegrit y brut, les portes rompudas y trencats els vidres d'els finestrals, s'rveixen de depósit p'els productes miners: plom y escories; de taller d'eines y máquines; y d habitació an el capataç y a altres empleats.

JOAN ROSSELLÓ.

Son Forteza, Març de 1901.

¿Recordas?

¿Te 'n recordas quan baixabam
de la montanya, cantant
la poesia de la vida,
abrassats de cor y mans?

Las violetas que culliem,
jo, las 'nava collocant
entre tos cabells sedosos,
teixits de flors com un ram.

Y tu 'm mirabas y reyas,
y era mon amor tan grat
que, un bés que foll et guardaba....
no vaig saber te 'l donar!

JOSEPH ARAGONÉS Y XELMA.

LA VIDA Y LA MORT

Hls méus benivolguts amies
Mossen Bartoméu y Mossen Nicolau Cortés.

PETIT POEMA FANTÀSTIC

Premiat en el Certamen del Centre de Lectura de Reus, l' any 1893, y no publicat fins ara.

«...Et mors ultra
non crit.»
(Apocalipsis)

I

ELS DOS EMPIRS

Per dins el cementir, fresca y riallera
destrenada la rossa caballera
y descenyit el pit exuberant,
vejeula...! Es la *Fada de la Vida*;
va d' esperança y de clararor vestida
cansons d' eterna joventut cantant!

A son pas els cipresos que retjiran
alçan les puntes, y suaument sospiran
las xarxes d' eura ab màgica remor...
Van brotant gayes flors de ses petjades,
de sos aléns aucells, de ses mirades
llamps d' alegria y guspireig d' amor!

D' el cementir l' ombrívola tristura
converteix en verger, y ab galanura
de jasmíns y de roses el cubreix...

Sobre una blanca tomba esculurada
una estatua de marbre hi ha assentada,
y el trepitx de la *Vida*, s' estremeix...!

S' anima la figura alçantse fera;
se lleva el vel, mostrant sa calavera,
y ab sa ma ossosa branda sa destrál:
—«*Geni de Vida!* esclama) ¿qui llecenci
»te dona, perque trenquis el silenci
»del meu empir, y sa tristor fatal?»

—«*Oh Geni de la Mort!* (respon la *Vida*)
»torna a tapar la faç esblancahida!
»ton infernal poder no arrela en lloc!»

La *Mort* contesta ab frases tot-asprives;
triquetrejan ses dents sense genives;
per la buidor dels ulls hi gita foc!

II

LO QUE DIU LA MORT PONDERANT SON FORMIDABLE PODER

—«¿Ignoras tú, oh *Fada de la Vida*,
que despull la regió que tu has vestida
y arrasso el bosc de la florida vall?
¿Ignoras tú que son las meues festes
a cops tallar les mes altives testes
y llançar els imperis rost avall?»

»Tanc els niguls, del cel en l' ampla vía,
y assedec la ciutat y la masía;
l' hom, perque ploga, rogatives fa...
y esclat llevors la negra nubolada,
y cau l' aigo a torrents; se perd l' anyada;
y els cims se crullen y s' anega el pla!

»Y envíy després la fam: el fruyt s' agosta;
adamunt els sembrats cau la llagosta,
y la miseria açota al conradó;
destrueix el vinyars la filoxera,
y fins disputa famolenca y fera
la mare als seus fillets un rosegó!

»Jo vaig volant encés dins la metralla
y crid' els corps camp de la batalla;
vins de ma taula son la sang y el plor!
Apag la rialla de l' infant placenta;
d' el pit, al separarlo, qu' el sustenta,
de la mare també hi arranc el cor!

»Per mí, orfana queda la familia.
El brau conqueridor a mi se humilia
tirant baix del meu trono sos llorers.
Y clivell poderós eixes montanyes
rer hont d' infern respiran les entranyes.
Pompeyes soterrant, cremant vergers!

»Mon halé es el *simún* qu' ardent ramena
del abressat desert els munts d' arena
caravanes moresques sepuliant;
brilla el llampec, el raig de foc devalla,
y trona en la tempesta una rialla
d' un horizont a l' altra, ressonant!...

»A la tauia asseguts donzells goijosos
brindan p' el pler d' amor, p' els ulls hermosos,
luxuriosas cintures estrenyent:
als llabis un l' ardenta copa atança
y abans de beure, cau;... febrós la llança;
¡riu tot-hom... y ell e pira sobtament!

»Y glaç el cor qu' en purs deliris ama.
Tomba als meus peus la seductora dama,
la de galtes de rosa y mirar bell;
y ni sols una queixa a exhalar gosa
quant, oblidantla ja, l' sen viudo posa
a un' altra dona son núvial anell!

»Somnia l' ambició gloria y riquesa,
mes, jo enrun son palau y s' altivesa;
y les passes seguesc del criminal ..
Infl les onades de la mar valenta,
la nau s' enfónsa en la maror bronzenta
y canta ma victoria el temporal!...

»Carregat d' anys el mistic cenobita
derrera mí, content, fuig de l' ermita...
la mare deixa el fill sens dirli res;
abans al seu sospir volava llesta,
y ara plora y la crida... y no contesta...
s' alunya el só de la cançó del breç!

»En remolins els joves y donzelles
balancetjantse voltan á parellas
de plena orquesta al presurós compás:
de sobte cau la núvia... ¡amarga festa!
jo, abans qu' el núvi, en la flariosa testa
li don un bes, y així el cervell li glaç!

»La ciencia, ni el plaer, ni la riquesa,
ni l' hermosura, ni la juvenesa,
ni la virtut, ni el geni, ni l' amor,
detenir poden ma destrál funesta!
¿Qui farà cosa igual? ¿qui 'm contrarresta?
¡rend-té devant el Genit destructor!

»Mentres tu alenis desferé tes obres:
som un flbló! m' en duc els rics y el pobres,
papes, reys, llauradórs... tots per igual!
¡La terra alipes del meu poder gemega;
sigles y pobles incansable sega
y empeny cap á la tomba ma destrál...!!

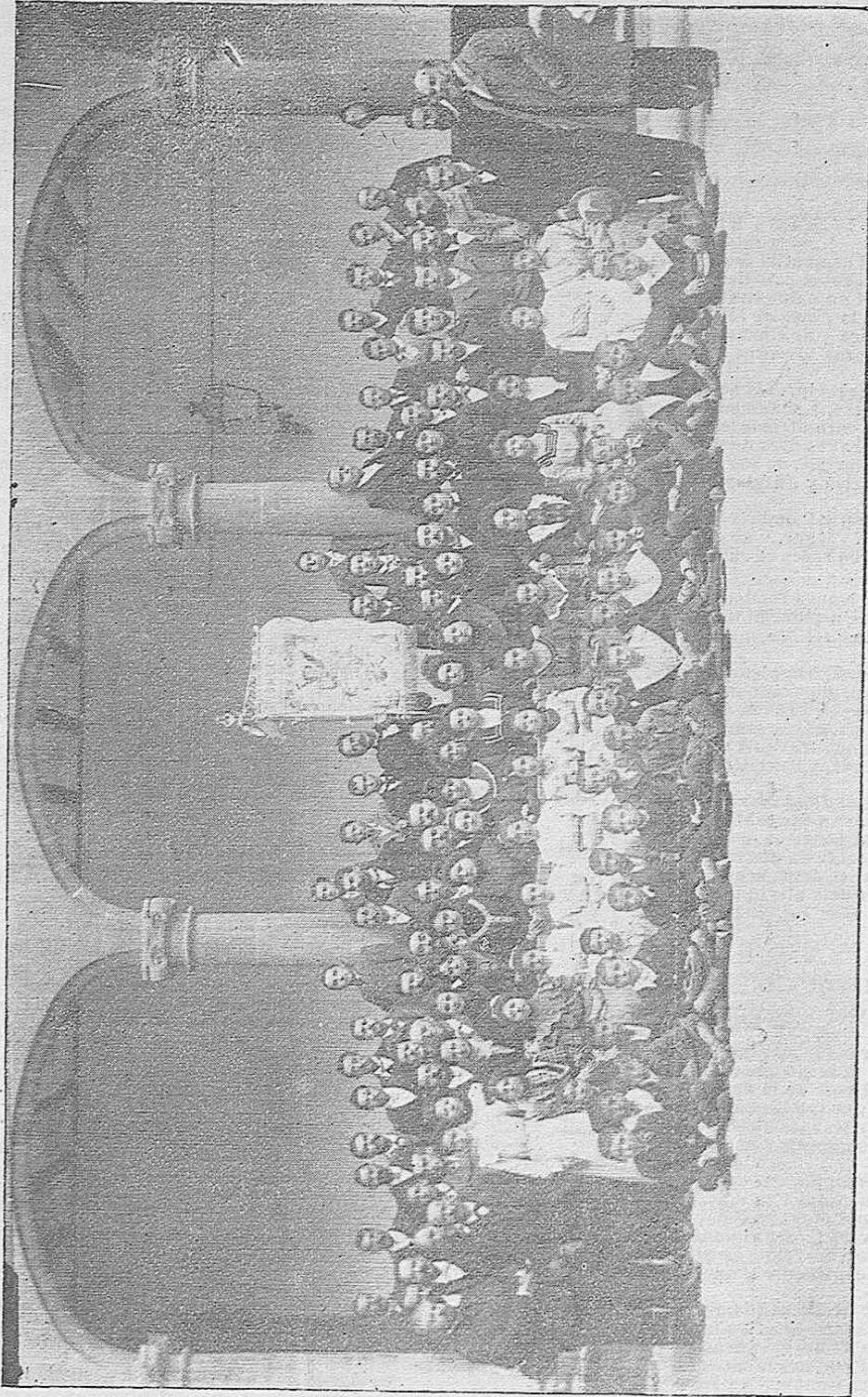
JAUME POMAR.

(Acabarà en el número pròxim)

L' Orfeó Mallorquí

VERTADERAMENT l' Orfeó Mallorquí es una institució notable de tot punt. Y no ho deim en va, instigats per compromis-

catimats, qu' ha ootengut aquesta massa coral, ahont se vulla s' haja presentat, baix la intel·ligent direcció de la constant, incansa-

L' «Orfeó Mallorquí»

Fot. Polent.

sos ó interessos propis, qu' han de deixarse a un costat quant se tracta d' art. i' arlam imparcialment y ho demostra els éxits mai es-

ble batuta de son directô, el Mestre Gerlabert.

D' enaltiment es digne son treball, qu' hon-

El nou estandart, (cara anterior).

ra á Mallorca com a ell mateix. Fassem, sino, hi-toria de l' *Orfeó Mallorca*, desde la seva creació fins al punt envejable qu' ha alcan-sat avuy.

Fa quatre anys, un parey d'entusi-stes d'aquesta noble art, se reuniren p' r orga-nisà una institució coral, que tengué hosta-latge, per de pronte y ja baix la direcció ar-rística de D. Andreu Gelabert, en la societat *Asistencia Palmesana*. De de l'avò, traba-yant amb un enardiment digne d'aplausso, com nsaren a engrossir-se les seccions d' ho-mos y nins que formaren el coro, com tam-bé crequeren les llistes de les persones decidides, qui físsaren d' inscriurer e com-e socis p' tecto s. Pero els organitzadors ha-gueren de lluità amb molts d'inconvenients per creà una secció de senyoretetes, qu' els-e posás a nivell de les principals agrupacions d'aquesta casta; un d' els molts qu'hagueren de vénce, y tal volta el més difícil, donat el caracte apatic que caracteriza a Mallorca, fou l' oposició, que casi totes les mares oferi-ren á que les seves fíyes prenguessen part

en una agrupació formada principalment per homos. La resistencia era grossa en el co-mensament, però l' exemple d' algunes, ani-má per fí a moltes a'tres y se decidí la lluita, quina victoria permeté a l' *Orfeó*, podê con-tà per son objecte artistic amb un element tan important com es la secció de senyoretetes.

Poc després l' impuls que prengué, deter-minà l' acord de constituir-se en societat in-dependen't, passant a tení local propi, en el carrê d' el Sol, qu' actualment ocupa.

L' any 1900, donà un concert vocal en el Teatro Principal, ahont la societat més dis-tíngida de Palma hi acudí a judicà l' obra de l' Orfeó, quin judici alentà a dita massa a d' narne un altre l' any siguent en el mateix teatre, ahont, amb més èxit encara y des-prés consid' rables esforços, se cantà amb una nombros' orqu' sta *Los caminants de la Terra*, musica d' en Morera y lletra d' en Ru-inyol. Aquest esforç valgué qu' en Mo-rera, agrahit al trabay de l' *Orfeó* rega'ás nou d' els séus coros originals, per l' execu-ció d' aquesta massa.

El nou estandart, (cara posterior).

Posteriorment, les excursions a Felanitx, Valldemossa y Sòlle, en quines festes anyals prengué part en misses y concerts particulars, confirmâ les excelents referencias que tenien de l' *Orfeó* les persones qui no l' havien sentit. Per una y altre part fou rebut amb atencions de les autoritats y aclamacions d' el poble.

Després d' això no s' han pres descans a Palma, donantse a sentí amb molta frecuencia en misses d' encàrrec y concerts a son local.

**

D. Andreu Gelabert, Directó de l' *Orfeó*.

Una mostra de l' impuls qu' ha pres aquesta associació es la festa que celebrá darrerament per l' bendició d' el nou estandart.

El brodat, fet d' or y seda, fou encarregat a la professora D.ª María Villalonga. Es de forma quadrangular y ostenta en una cara, en seda perla, l' inscripció: «Orfeó Mallorquí», demunt una alegoria representant l' Art. Baix d' aquest trofeu s' en veu un altre format per varis instruments, y demunt ell un llibre ubert amb alguns compassos de l' *Himne a l' Estandart*, música d' el mestre Gela-

bert y lletra de nostro benvolgut y jove company de redacció D. Emili Oliver.

L' altre cara, forma amb els colors blau y grog la bandera mallorquina. En ella se veu l' escut de Mallorca y la inscripció: «Fundat 31 de Maig de 1899».

El dibuix d' el trofeu es original d' el distingit pintor escenograf D. Pere Llorens, y es d' hermós efecte. L' armadura, feta d' alpaca, fou construïda en els tallers de D. Gabriel Buades. El preu de la confecció total es de 1500 pessetes.

**

La bendició del nou y elegant estandart se celebrá el díu de la Puríssima en l' Iglesia parroquial de Sant Miquel, que s' havia engalanat amb sos millôrs adornos, presentant l' altâ majô un hermosíssim efecte.

Apadrinaren la bendició, el batle accidental, senyor Font y Moneros y la distingida senyoreta D.^a l' Encarnació Valenzuela. Quant va acabâ l' acte, l' *Orfeó* cantâ el Te-Deum d' el Mes' re Tortell.

Després se celebrá l' ofici, en el que predicâ el jove sacerdot D. Juan Amengual, qui ensalzâ l' obra de l' *Orfeó*.

Aquesta massa coral, amb un perfecte ajustament cantâ el «Kiries, Gloria, Sanctus y Agnus Dei» d' en Gounod y el «Credo y benedictus» d' en Perossi.

La concurrencia qu' assistí a dit acte fou nombrosíssima.

**

Es mateix díu se donâ a l' *Orfeó* un dinâ intim, en el que reinâ la major alegria. Se reberen adhesions d' els coros *Capella de Manacor*, *Orfeó de La Defensora Sollerense* y *Capella de Binisa'em*.

Als postres s' aixecâ D. Lluís Martí, qui en nom d' els periodistes allá presents, oferí a l' *Orfeó* l' apoyo de tota la premsa. Endemés digué que com-e retgidô qu' esperava tornâ a essê, apoyaria desde el seu puesto l' obra benefactora de l' *Orfeó Mallorquí*.

**

A la nit se donâ en el local de l' *Orfeó* que se vé concorregudíssim, una vetlada literari-musical, a la que hi assistiren, endemés de persones molt distingides, l' Il·lustríssim Bisbe Dr. Campins, y els excel·lentíssims Senyors Governador y Batle de Palma, els quals oferiren també la seva decidida protecció.

**

Il·lustració Mallorquina

Ressenyades les precedents notícies passem ara a tractar l'obra social de l'*Orfeó*, ja que no som qui per judicarla baix de l'aspecte artístic.

Quant no fos més, ja seria digna d'essè favorescuda aquesta hermosa agrupació per les incorporacions oficials amb subvencions molt merescudes.

En efecte es halagadô veure com desinteressadament aquesta associació reuneix una infinidat d'obrers y els-e ensenya, endemés de les ensenyances generals, els principals coneixaments de música y solfeig, indispensables p' el fi artístic que se proposa. Ells també responen amb sos esforços y bona voluntat, assistint puntuals als ensais, així si-guen en dies de festa, quant podrien anà espargits per son vent, per cafés y altres centres més perjudicials.

En el temps relativament curt que dú d'existència, pero gracies a la constància de professos y deixebles, duen apresos *O vos omnes* de Victoria, *Pleni sunt celi*, d'en Palestrina, varis coros d'en Grieg, entre ells la *Canço de nois*; *Ave-verum* d'en Mozart, varies cançons populars d'en Millet y Morera y el poema sinfònic d'aquest darrê *Los caminants de la terra*; y per últim l'*Hwer-nenca* y *Fill d'ànima*, d'en Noguera, *La lluna la pruna*, d'en Binimelis y *Marina* d'en Gelabert.

El repertori modern el componen unes deu ò dotze Cançons populars d'en Morera, *La Mort de l'Escolá*, d'en Nicolau y altres. Se tenen en estudi *Liberame Domine*, d'en Victoria, *Ave-Maria* d'en Palestrina, *Misere-re* d'en Alegri y alguns coros de nostro paísá D. Miquel Capllonch, traduïts dos d'ells per D. Miquel Costa y Llobera y un altre que no está encara traduït.

Els beneficis d'aquestes ensenyances se fan estensius a les senyoretetes y nins, y tots, amb una petita cuota setmanal, organisen un

fondo qu' els serveix per realitzar algunes excursions. Ara 's proposen ferna una al continent, per la que reina molt d'entusiasme.

Felicitam al president D. Joan Valenzuela y al mestre Gelabert per los resultats, qu' amb la seva constància han obtingut.

D. Joan Valenzuela, President de l'*Orfeó*.

De l'obra artístic no en parlarem ara. Pero cedirem gustosos temps y espai als critics per ferho. Tenen la paraula.

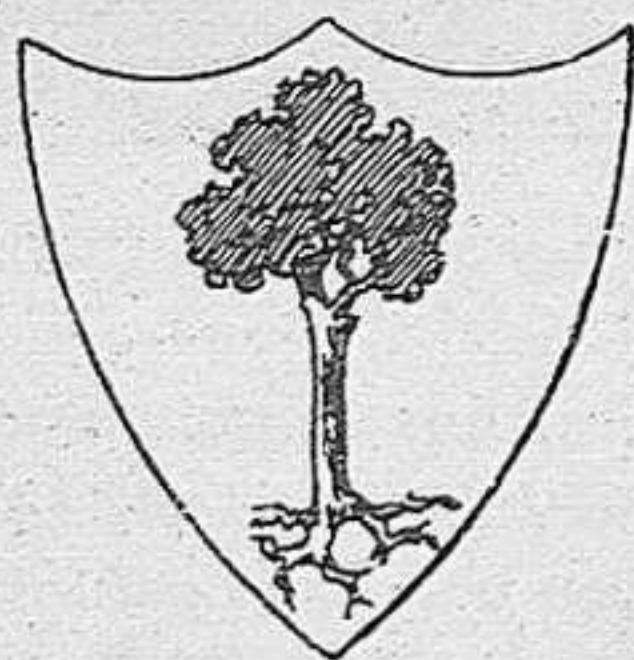
Noms, armes y notícies de ses families de Mallorca

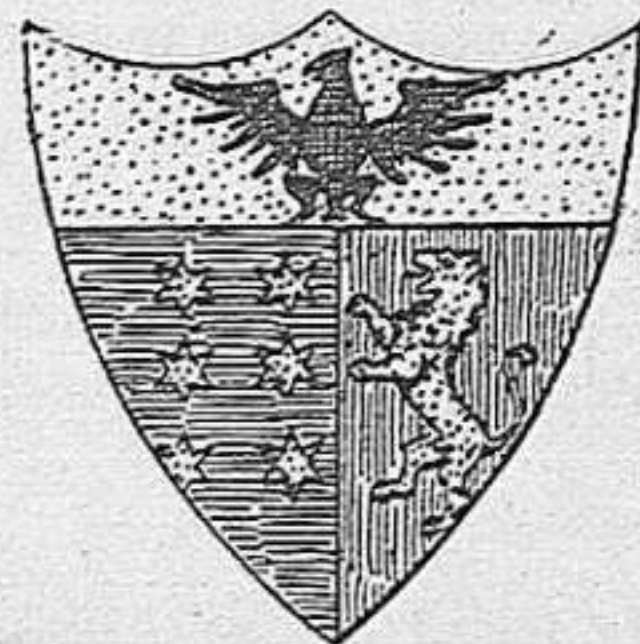
Bisellach.—Llinatge estés a Mallorca. Armes: *De roig un boc d'argent rampant, superat d'una estrella d'or en el cantó.*

Bisbal.—Llinatge estés a Mallorca. Armes: *De roig un bisbe natural de pontifical.*

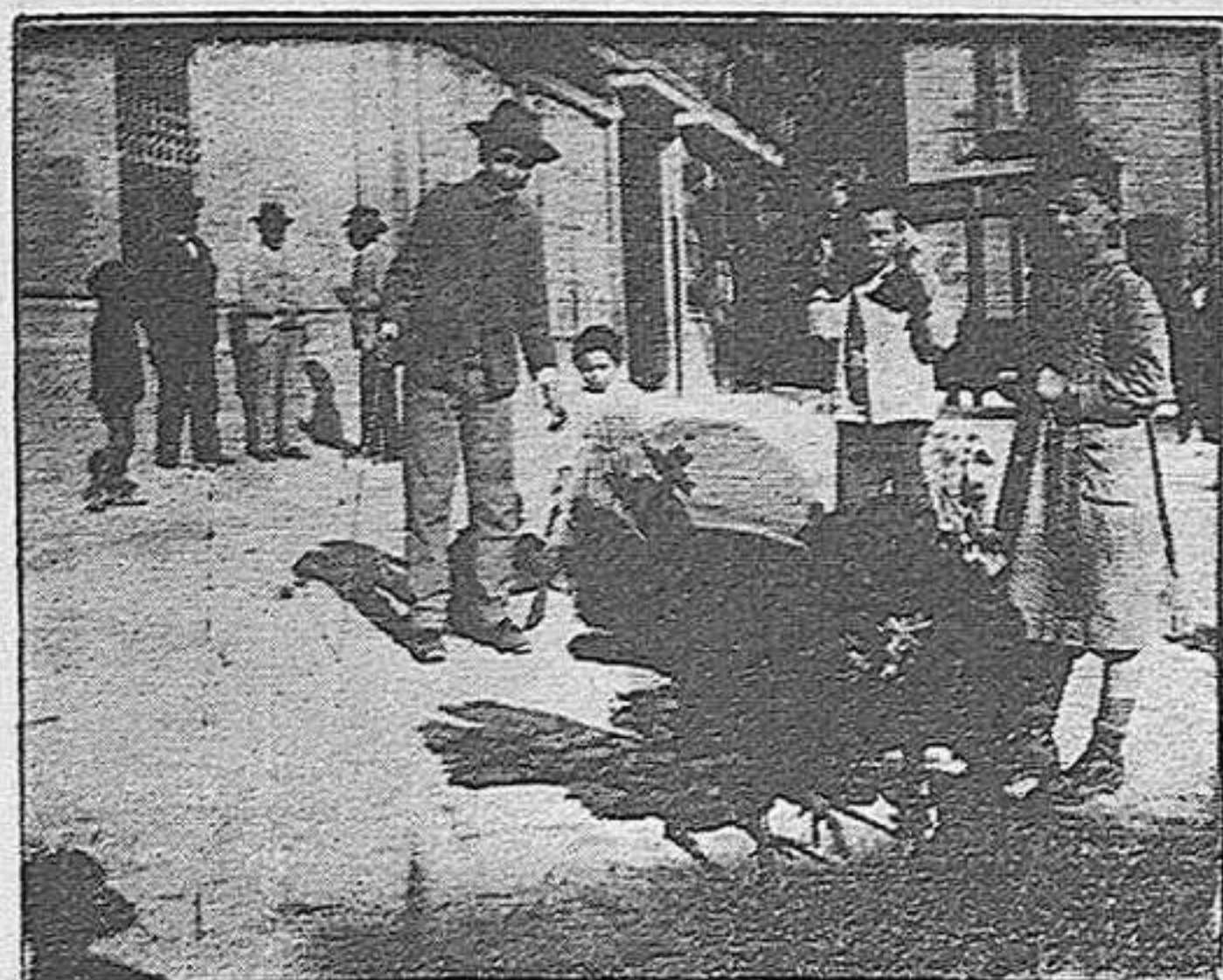

Boix.—Familia valenciana establida a Mallorca y heredada en el sigle XV, per donació, en la casa de Berard. Armes: *D'argent un boix natural arrebatat.*

Bonapart.—Familia antiga extingida en el sigle XVI en les cases de Dameto y Fortuny. Armes: *De blau sis estrelles d'or amb dos pals; partit de roig un lleó rampant del segon esmat; al fron de lo mateix y una aguila de negre esplayada.* Se troben a un pati de Sant Jeròni.

Fent barayá s' andiot

Ses festes de Nadal duen sempre una alegria infantivola. S' afány d' els atlots en que

el seu endiot siga el que guany a tots els altres.

Corren amb ell, per places y carrers, van demunt sa murada cercant s' endiot mes gròs y que mes s' e tufa per encararlos. S' en troba un que va de brega, y ja e's e tenim aferrats, encesos, fins que sa sang brolla y el vençut gira coua baixa perseguit p' el victoriós.

l' amo d' aquest s' en vá tot satisfet cercant endiots p' r ferlos lluitar amb so seu, y si sempre guanya, vá pregonant per tot els punts de sa ciutat qu' ell ha tengut sa fama,

Aixó sí, que generalment sa familia de s' atlot qui passetjat s' endiot mes baraiadis. l' han de posar un dia abans a s' olla. Com mes vell, mes valent.

Posta de sol

Les montanyes se coronan
de fantástica claror,
los aucells cantichs entonan
y allá en el cel se confonan
día y nit, goitx y tristor.

Calla la mar adormida;
dols embat juga ab las flors,
y ab sava d' ardenta vida
la terra a estimar convida
assodollant tots los cors.

En eixa hora de dulçura,
lo sol tomba a l' occident,
semble milor la natura,
y ab llum mes ardenta y pura
ix lo sol del pensament.

BARTOMEU SUREDA.

Mars de 1889.

Companyia gimnasta en el Liric

Fins fa pocs dies ha treballat sa companyia gimnasta d'en Alegria a sa pista d'el Liric.

El public s'aboca de bon de veres an el Liric y ses funcions sa contan en per llenos.

Hei havia alguns números notables, pero que ja a la darrería anava cansant, pres, treballien en devés coranta funcions casi sempre el mateixos. Això donará a comprende sa gran febre que hei havia entre es public per titares, es nostro public, sempre tan apatic y tan amic d'estar a ca-seua.

Un d'els clowns qui treballava bastant original era en Weldeman, quin retrato publicam.

AN ELS SUSCRIPTORS

Moltes causes han fet qu' el present número, que tenía que sortir el día 15 de Deseembre, surti ja a ses darrerías d'es mes de Janer.

Dintre de pocs dies publicarem el darrer número de s' any.

Suplicam an els suscriptors mos dispensin s' interrupció.

Sa grossa en Palma

D. Joan Oliver (Maneu)

¡Si jo tregués sa grossa! ¡Si jo tregués sa grossa! Això es s'eterna aspiració de tots els anys per aquells (y son molts) que cifren ses seves esperances en uns quants reals qu'han posat a sa Loteria per treure s'interés monstruós que dona en cas de sort aquesta casa de banca que li diuen s'Estat.

Ciudadants espanyols, no jugueu a *monte* ni a *canet* ni a *set y mitx*, perque es immoral, perillós y degradant. Pero jugau a sa Loteria. No fumeu, no menjeu postres, empenya: es matalás, y fins y tot els calcetins: comprau un dècim y no fassau pus feina, perque es vostro número vos assegurarà es ciurons y folgansa per sa vostra vida.

Y a pesà de tot, es molt interessant aquest joch, purament espanyol, com els toros, qui preocupa a millons d'habitants a cada sorteig. Llavò venen es desenganys. Pero a vegades no. ¡Sa grossa! ¡Sa grossa! Un crit d'alegría per l'esperansa realisada vé a desquità un pic de tots els cops an es morros y ceyes ruades d'anys anteriors.

Y aquest pic ha caugut molt bé entre noltros. El número 28.038, de sa rifa de Nadal ha fet sa felicitat de moltíssimes persones qui bé ho necessitaven les pobres. La providencia, ultim refugi perpètuu d'els espanyols, encarnada enguany en la persona de D. Joan Oliver (Maneu) s'ha cuidat de re-

partí entre docentes families que n'eren prou mereixedores, mes o manco respectables participacions d'aquest número, fent per gracia extraordinari, vertadé un somni tan hermós y de tants d'anys.

Era indescriptible l'alegría que s'estengué entre els modests trabayadós de la fundició *Ca'n Maneu*. Y encara se multiplicá y estengué més aquesta alegría per haverse donat d'aquestes participacions, altres participacions.

Es día que se pagà es premi en es *Credit Balear* hi havia que veure la bullanga y cares alegres d'els afavorits. N'hi hagué qui s'en ho volgué dur tot en plata a ca-seva, per fê més bulto y amb penes tenia forsa per durs'en-ho. En plata, com que sien més doblès.

N'hi hagué, aixi mateix, y foren bastants, d'agraciats, qu'el treure *sa grossa* els-e serví de disgust.

Y vat-aquí una cosa que pareix un contrasentit; els-servi de disgust perque no creguent amb un negoci tant positiu com es primè premi, pero qu'era llunyá, en volgueren realizà un altre de mes pròxims resultats, y donaren participacions en més cantidat que sa qu'ells posseien com-e depositaris: un bon negoci si no haguessen tret, pero varen tení, com deim, *sa desgracia de treure sa grossa* y els doblès no els-e bastaren per pagà ses deutes multiplicadas an es cent mil per ú. ¡En vols llavò de cares tristes y protestes a forollons! A presili amb el sortat!

Altres en podria cità de sutcehits enredosos y lios qu'ha ocasionat sa grossa a Palma: un qui li prometeren participaciò an el número y no n'hi donaren; un altre a-ne qui l'hei fregaren p'els morros y no'n volgué prendre; un altre qui no va anar a recohir sa papeleta perque no tenia doblers, ò vené sa que tenia per necessitarne. En fi molts qui sa rapinyaren y s'estiraren els cabeis perque sa grossa havia vengut a Palma.

Y molts qui no se rapinyaren y es treure els ha vengut com l'anell al dit. An aquests els-e don s'enhorabona.

Y als altres, com a mi mateix, qui no han tret, jun altre pic serà!

Manuel Fuentes Pando.

CASA FUNDADA EN 1880

Independencia números 1 y 3; Remedios (Cuba)

LA HISTORIA

LLIBRERÍA, QUINCALLA, PERFUMERÍA, EFECTES D'ESCRITORI
BICICLETES Y VELOCÍPEDOS

MAGNÍFICA TENDA DE ROBES

DE MANUEL FUENTES PANDO

VENTES AL CONTAT

PREUS MÓDICS

Apartat n.º 24 * Telegrafo: FUENTES * REMEDIOS

LA HISTORIA

Agencia Agrícola Balear

Aquesta agencia, instalada a sa plassa d'es Mercat—87, garantisa ses primeres matèries per abonos, que procedeixen directament de sa seua casa o d'es Sindicat Agrícola de Manacor. Es prèus son segons ses cotisacions de Valencia y Barcelona.

Surtit complet de productes antisséptics o insecticides moderns per combatre amb èxit ses malalties de ses plantes.

Exposició permanent de màquines útils y aparatos agrícoles. Se comanen tota casta de plantes y de llavors. Hey ha existencia d'els fòrratges que millò resultats han donat.

Desitjant donà impuls a sa secció d'Agricultura dispon sa casa de tota casta d'hormetjos y de personal intelligent per ses instalacions de beyés.

HORES DE DESPATX DE 9 A 2 D'ES CAPVESPRE

Té gran èxit fa molts d'anys y está aprovat p'els doctòs es **Xarop Llull**, d'els millòs per matà els cues d'els infants.

Se ven a casa del inventò, de Son Servera, y a Palma: Centro Farmacèutic y Farmacia Valenzuela.

¡Calsats de Moda!

ESMERADA CONFECCIÓ

Sabateria RATIER

Carrè de sa Cadena de Cort, 7 y 9

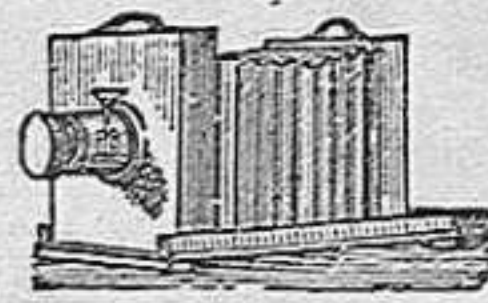
Venta de tabacs y efectes timbrats

ROCA Y VADELL

Sant Domingo, 44-2.

Agents per Balears de ses més importants Companyies de Seguros **Unión de Londres** (ram de vida), **Sun Fire** (incendis), **Zudrich** (contra els accidents), **Lloyd Malagueño** (maritims). Pólizes inmillorables. Inmediat arreglo y pago de sinestres.

Per més informes dirigirse an els agents.

DROGUES

Productes químics,

Aparatos y Artículos de fotografía

D'EN

DOMINGO DURÁN

Especialitat en teles y tubos de colors al oli, pincells y brotxes, paletines, plaques y papers fotogràfics. Laboratori á disposició d'els aficionats. *Vistes de Mallorca.*

Carrè de Colón n.º 5 y Rastrillo n.º 10

PALMA DE MALLORCA

FOTOGRAFÍA MALLORQUINA

D'EN

Pep Truyol

Conquistadó, 28

Vistes de Mallorca per turistes tamany 13x18 y 18x24, vistes estereoscòpiques y targetes postals.—Trabays fotogràfics de tota casta.—Fotoplatino a prèus reduits.

Si tossiu,

preniu

Amb constancia y decisió

Ses pastilles **Rosselló**

Depòsits: a ses Farmacies

Valenzuela y Obradó.

Relotgeria Espanyola d'en Miquel Girbent

Relotges d'or y plata, acer, nikel, dublé, d'aquells que may s'espenyen y sempre marxen bé, de paret, sobremessa, despertadòs en gran amb unes tals campanes qu'els sorts despertarán. Per adobá relotges, no hi ha, parlant en plata, altre relotgeria, millor y mes barata.

RELOTGES DE TOTA CASTA—Carrè d'en Colón, 22

OBRA D'ACTUALITAT

“EL DERRIBO DE LAS MURALLAS DE PALMA,”

Extracte de lo referent a ses murades publicat a *La Ilmudaina* d'els días 10, 11, 12 y 13 d'el corrent.

Es un tomet de 144 pàgines.—Se ven al prèu de **JNA pesseta** a sa llibreria de n'AMENGUAL y MUNTANER, Cadena, 2, y a ses Sucursals d'Inca y Manacor.